

Rothenstein Mór

a „Gutenberg“ tizennyolc éven át volt szerkesztője, a Nyomdai Munkások Segélyező Egyesületének volt elnöke az elmúlt év novemberében nyugalmába vonult. A nyomdászközéletben jelentős szerepet töltött be és ennek hasznos eredményei az egész iparra kihatással voltak. Mint egészen fiatal ember kapcsolódott be a nyomdai munkásság jobb munka- és életfeltételeket biztosító mozgalmába, egyik úttörő harcosa a kollektív szerződésnek, amelynek révén a nyomdaiparban rendezett állapotok teremtettek. Tevékenységét csak azok tudják fölmérni a maga valóságában, akik az elmúlt évtizedek viszonyait ismerik. Négy évtizeddel ezelőtt még teljesen rendezetlen állapotok voltak az iparban. Nem volt szabályozva sem a munkaidő, sem pedig a munkabér, ugyancsak szabályozatlanok voltak a munkafeltételek. Ez az állapot nem szolgálta sem a munkáltatók, sem pedig a munkások érdekeit. Nem pedig azért, mert a rendezetlen viszonyok folytán a munkavállalási lehetőségek a munkáltatók részére szinte lehetetlenné váltak. A legtágabb szennykonkurrencia uralkodott a piacon és ennek kárát vallotta munkáltató és munkás egyaránt.

Rothenstein Mór azok közé tartozott, akik felismerték ennek a helyzetnek káros voltát. Felismerte azt, hogy ezeken az állapotokon csak úgy lehet segíteni, ha egységes munkáltatási feltételek állítanak fel úgy a munkáltató, mint a munkás számára. Ebben az elgondolásban összpontosult minden tevékenység ezután és ennek eredményeként jött létre az egyforma termelési feltételeket szabályozó kollektív szerződés. Ma már nem vitás és eldöntött kérdés az, hogy a kollektív szerződés a nyomdaipari közösség érdekeit szolgálta minden vonatkozásában. Nem kétséges az sem, hogy a szakmai előhaladás, szakmai fejlődés szempontjából is nagyjelentőségűvé vált a kollektív szerződés, de ezenfelül az egyenlő termelési feltételek folytán olcsóbbá és közkeletűbbé vált a könyv, az ujság és általában a nyomtatvány.

Mint a „Gutenberg“ szerkesztője közel két évtizeden keresztül írsaival is a közös ipari érdeket szolgálta. Minden törekvése arra irányult, hogy a két ellentétes felfogást egymáshoz közelebb segítse. Ezt a munkásságát, amelyet kortársaival együtt végzett, siker koronázta és ennek hasznélvezője mindenki, aki ebben az iparban találja meg boldogulását.

Nyugalombavonulása alkalmából az ipari közösségért végzett érdemes munkájának elismerésével rójuk le tiszteletünket Rothenstein Mórral szemben, erre kötelez bennünket az a négyévtizedes tisztes múlt, amellyel a mi nagy közösségünknek tett szolgálatot.

Rothenstein Mór Budapesten, 1864 december 28-án született. Szülei még gyermekkorában Bécsbe költöztek, iskoláit részben ugyanott végezte. Az iskolai évek után 1878 elején az ottani Reisser & Bayer-nyomdába szegődött be tanoncnak. A pompás műhelybeli kiképzés mellett nagyon jó eredménnyel végezte el a nyomdász szakiskola három évfolyamát is, ami után 1882-ben felszabadult. Segédkorának első évei igen mozgalmasak voltak. Az első évben már aktív résztvett az 1882-es nagy bécsi nyomdászsztrájkban, ennek lett következménye, hogy a sztrájk lezajlása után mint megrendszabályozott hónapokig munka nélkül volt. E tűzkeresztség után néhány nyugodtabb évben volt része, de öntudatossága csakhamar ismét a kollegiális érdekért vívott küzdelmekbe sodorta. 1885-ben rövid időre Budapestre került és a nemrég megszűnt Részvény-nyomdában vállalt kondíciót, ahonnan azonban a gazdasági helyzet leromlása folytán kilépni kényszerült és mert elhelyezkedésre kilátása nem volt: vándorbotot vett kezébe s valcra ment. Így került vissza Bécsbe, ahol azonban már

aktív módon kapcsolódott a nyomdászszervezet munkájába és hogy e tekintetben nemcsak mint közkatona szolgálta a köz ügyét, hanem irányításra hivatott szervező erő is volt, azt talán legjobban bizonyítja a tény, hogy a budapesti Segélyző Egyesület 25 éves jubileumára az osztrák testvéregyesület Rothenstein Mórt küldte ki képviselőjében. Az 1888-iki bécsi árszabálymozgalom után ismét Budapestre kerül a *Neues Pester Journal* meghívása folytán itt vállal kondíciót. Azonban ez sem tart huzamosabb ideig. Az 1890-es árszabálymozgalomból kifolyólag ismét megrendszabályozzák és ismét valcra megy. Az ezt követő esztendőkből meglehetősen hányatott élet jut osztályrészéül. Valcolás, néhány hétig tartó kondicionálások, munkanélküliség a sorsa, amely szívóssá és jellemessé edzi a mind komolyabb és komolyabb feladatokat maga elé tűző Rothenstein Mórt.

Évről-évre növekszik tekintélye, szavának súlya kezd lenni és így érthető, hogy 1901-ben — mint kitűnő német szakírót — a *Gutenberg* szerkesztésével bízzák meg. E minőségében is tanujelét adta önálló gondolkodásának és irányítóképességének. A *Gutenberg* a magyarországi németajkú szaktársak lapja volt, s addig valójában nem volt más, mint a *Typographia* fontosabb közleményeinek fordítása. Rothenstein kolléga nem vállalta a szimpla, szolgálai fordító szerepét és mert felfogásának érvényt is tudott szerezni: önálló lappá fejleszti a *Gutenberget*, amelynek kitűnő szerkesztője maradt 18 éven át, egészen a háború utáni összeomlásig, amikor a német nyelvterületek elcsatolása következtében céltalanná vált annak további megjelentetése. Rothenstein szaktárs klasszikus németességgel írt cikkeit igen nagyra értékelték nemcsak a hazai németajkú nyomdászok, hanem a külföldiek is, akik elsősorban a *Gutenbergből* meríthették ismereteiket a magyar nyomdászszervezeti viszonyokról. A *Gutenberg* megszűnése után a Magyarországi Szociáldemokrata Párt megbízása alapján a *Volksstimme* szerkesztését vállalja és ezzel az eddiginél is intenzívebb módon kapcsolódik bele a szociáldemokrata pártmozgalomba. Ezzel a programmal kerül be a magyar országgyűlésbe is, ahol két cikluson keresztül képviseli az egyik budapesti kerületet. A legutóbbi választások alkalmával a jelölésből kimarad, hogy helyet adjon a fiatalabb generációnak. Tevékenysége az egyetemes szakszervezeti mozgalomra is kiterjed és a Magyarországi Szakszervezeti Tanácsban, amelynek jelenleg is elnöke, fáradhatatlanul dolgozik a munkásság érdekeinek az előbbrevitelén.

Rothenstein Mór kollégánk életének fenti vázolója azonban távolról sem adja hű képét valóságos lényének és működésének. Munkálko-

dása az utolsó harminc esztendőben nem szorítkozik csupán a szerkesztői és országgyűlési képviselői működésre. Nyomdászszempontból kivételesen megbecsülendő munkálkodást folytatott hosszú éveken át mint a Segélyzőegyesületbe beolvasztott Szakegyesület elnöke, mind nagyobb jelentőségű feladatokat oldott meg mint szervezeti irányító és legutóbbi kongresszusig mint a Segélyzőegyesület elnöke adta bölcs meg gondoltságának, józan és a viszonyokkal mindenkor számolni tudó vezéri képességeinek.

Nyomdászéletének első ideje — mint láttuk — folytonos küzdelmekkel volt tele, harc után újabb viaskodásban vett részt, azt lehetne hinni, hogy e folytonos küzdelem a munkás jogaiért a túlzó és mindig agresszív természettel ruházta fel a sors.

Akik ismerik hosszú éveig tartó munkálkodását a munkaadókkal folytatott tárgyalásokból, azok tanúságot tehetnek amellet, hogy *Rothenstein Mór* a munkástársai jólétéért, jogaiért folytatott küzdelmei során ha nem is engedett igazából, de túlzásba sem csapott át soha, s mindenkor szem előtt tartotta a szakma egyetemes érdekeit és az ellentétes érdekek lehető összeegyeztetésére törekedett. Nem zárkózott el a késhegyig menő küzdelmeiktől, ha munkástársai igazságát meg kellett védelmeznie, de arra csak akkor szánta el magát, ha a békés megértés minden módja kimerült.

Ennek adta tanubizonyosságát a bérszabályzati kérdéseket tárgyaló bizottságban kifejtett működése során, de még inkább a békéltető bizottságban, ahol mindig és mindenkor a legellentétesebb érdekek ütköztek meg és ezekben bírói bölcseséggel kellett döntenie. Három évtizedes békéltető bizottsági tagsága, illetve alelnöksége fényes bizonyossága az öntudatosságának és a szakma érdekeit mérlegelni tudó igazságérzetnek. Mint alelnök sokszor került kényes szituációba és igazságérzete nem egy ízben döntötte el a vitás kérdést a munkaadó javára. Ugyanilyen megfontoltság vezérelte egy másik fontos pozíciójában a munkaközvetítő bizottságban is, ahol az összeség és a szakma érdekei voltak irányadók állásfoglalása tekintetében.

Szakkulturális szempontból is mindenkor a haladószellemű vezér volt, sajnos törekvéseit — melyeknek koronája lett volna a Segélyzőegyesület szakkulturális osztályának a megalakítása — a mostoha viszonyok keresztettkék. Ezeket valóra váltani már nem tudta, de amit a rendelkezésre álló anyagi eszközök az Egyesület számára lehetővé tettek, azt meg is valósította s amennyire lehetett, fejlesztette is.